

GOSPODARSTVO Bum ženskoga poduzetništva u Hrvatskoj nakon Utrostručen broj tvrtki u vlas

Nataša GAJSKI KOVAČIĆ

Žene u Hrvatskoj čine 52 posto ukupne populacije, njihov je udjel u zaposlenosti 45 posto i to 52 posto u državnom te 39 posto u privatnom sektoru. Žene u poduzetništvu zastupljene su sa 30 posto, na rukovodećim mjestima je njih 27 posto, a tek ih je 19 posto u nadzornim odborima tvrtki. Među nezaposlenima njihov je udjel 59 posto, među zaposlenima na crno 65 posto, a na određeno vrijeme 86 posto. Od 4466 poduzetničkih potpora, koliko ih je ove godine odobreno u Hrvatskoj, samo je

Strategija razvoja ženskog poduzetništva do 2013.

Na poticaj Hrvatske udruge poslovnih žena Krug Vlada je donijela Strategiju razvoja ženskog poduzetništva do 2013. godine i akcijski plan za njenu provedbu. »Držim da bi se dosljednim provođenjem strategije postigao veliki korak u razvoju ženskog poduzetništva u Hrvatskoj. Za provedbu su zadužena sva ministarstva na čelu s Vladinim Uredom za ravnopravnost spolova«, kaže Vranković Zoričić. Dodaje da je riječ o dokumentu kakvim se može podičiti malo koja zemlja s razvijenom svijesću za žensko poduzetništvo. Zadatak je svih gospodarskih čimbenika, osobito Ministarstva gospodarstva, a i Kruga, da dalje radimo na realizaciji donesene strategije kako ne bi ostala mrtvo slovo na papiru.

Diana Vranković Zoričić

Hrvatske poduzetnice većinom su izrasle iz vlastitih poslovnih pothvata, što je odraz povijesnih okolnosti. Zemlje zapadnog kapitalizma imaju dugu povijest stvaranja i upravljanja kapitalom, što nužno dovodi i do žena na pozicijama na koje su došle nasljeđem, kaže Diana Vranković Zoričić, zamjenica predsjednice Hrvatske udruge poslovnih žena Krug

su 2007. bile na čelu 24.476 tvrtki sa 127.841 zaposlenim. U istom razdoblju muškarci su bili na čelu 74.430 tvrtki sa 857.817 zaposlenih. Čini se da se žene poduzetnice najlakše snalaze u trgovini, poslovanju nekretninama, prerađivačkoj industriji, građevinarstvu, hotelijerstvu i uslužnim djelatnostima, jer ih upravo u tim gospodarskim sektorima ima najviše. Kada je o regionalnoj rasprostranjenosti riječ, najviše poduzetnica je u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, a potom Primorsko-goranskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji, dok ih je najmanje u Ličko-senjskoj i Virovitičko-podravskoj.

Diana Vranković Zoričić, zamjenica predsjednice Hrvatske

udruge poslovnih žena Krug, govoreći o ravnopravnosti žena u gospodarskom svijetu, naglašava da su, ako je riječ o uspjehu tvrtke kojoj je žena na čelu, šanse podjednake jer je glavni regulator uspjeha - tržište.

»Ako je riječ o mogućnosti da se žena uspije uspeti na čelo tvrtke, držim da je ženama teže jer im je u pravilu za isti rezultat potrebno više zalaganja i dokazivanja. Istraživanja pokazuju da u prosjeku žene u većini zanimanja imaju niža primanja - od 15 do 30 posto - u odnosu na muškarce na istim radnim mjestima. No, na rukovodećim pozicijama te se razlike smanjuju i nestaju. Problem je i dalje u postotku žena na rukovodećim pozi-

cijama. Pojam da je ženi, pa i uvjetno rečeno - lakše u nekom gospodarskom segmentu teško je definirati. Postoje tzv. ženska zanimanja, ona gdje se pretežno zapošljavaju žene. Ali na rukovodećim pozicijama i kad su posrijedi ženska zanimanja pretežno ćete pronaći muškarce. Razlozi su sociološki i psihološki, a u samim su ženama koje su zakočene u napredovanju i propuštaju muškarce, čak ih i potiču u napredovanju«, objašnjava Vjesnikova sugovornica.

Smatra da najviše problema s kojima se poduzetnice u Hrvatskoj susreću proizlazi iz nepristupačnosti informacija.

»Hrvatska je zemlja u kojoj su informacije teško dostupne i ti-

25 posto, odnosno 35 milijuna kuna bilo namijenjeno ženama.

Uprkos nepoduzetničkoj klimi, u 2006. i 2007. godini došlo je do svojevrsnog vrhunca u ženskom poduzetništvu u Hrvatskoj, jer za razliku od 2002., kad su 8254 trgovačka društva bila u vlasništvu žena ili u njihovu većinskom vlasništvu, pet godina kasnije ta je brojka porasla na 24.476. Iako je žensko poduzetništvo pokazalo zavidan otpor recesijskim kretanjima koja su počela još 2008., broj ženskih poduzetnika u toj je godini ipak pao za 15,6 posto.

Od 2002. u Hrvatskoj vlada svojevrsni procvat ženskog poduzetništva, jer su tada bila samo 8254 trgovačka društva u vlasništvu žena ili u njihovu većinskom vlasništvu, da bi u pet godina taj broj bio utrostručen, te

Hrvatskoj su neophodne uspješne poslovne žene

Udruga Krug već 15 godina širi pozitivnu sliku o hrvatskoj uspješnoj poslovnoj ženi, s porukom da je u Hrvatskoj ženama moguće uspjeti, da su Hrvatskoj neophodne uspješne poslovne žene i da bi hrvatska država trebala aktivnije raditi na razvoju ženskog poduzetništva. Jedina istraživanja o ženskom poduzetništvu inicirana su od strane Kruga, kao i statističko praćenje ženskog poduzetništva. Udruga okuplja poslovne žene cijele Hrvatske i pomaže im da uspostave međusobne veze radi suradnje, razmjene mišljenja i iskustava, a također i radi međusobne pomoći. Pokazalo se da je taj sustav neposredne suradnje radi pomoći najefikasniji.

Među znanstvenicima 45 posto žena

Prema anketi provedenoj na portalu www.poduzetna, glavni razlog nedovoljne zastupljenosti žena u hrvatskoj politici su zatvoreni politički lobiji. To smatra 54,9 posto anketiranih. Da Hrvatice nemaju dovoljne političke ambicije smatra 24,7 posto ispitanih, a da je razlog manjeg broja političarki nepovjerenje birača drži njih 17,6 posto. »Žene bi se svakako trebale više angažirati u svim aspektima života u Hrvatskoj. Ne može se reći da je politički angažman važniji od gospodarskog. Za žene ima još mnogo prostora i njihova je obveza uključiti se, a obaveza je muškaraca omogućiti im angažman kako bi mogli zajedno snositi odgovornost za odluke i njihove posljedice«, tumači Vranković Zoričić. Što se zastupljenosti žena u znanosti tiče, u ukupnom broju registriranih znanstvenika u Hrvatskoj 45 posto su žene. Udio nastavnica u osnovnim školama je 83 posto, u srednjim školama 67 posto, dok je na sveučilištima udio asistentica 50,4 posto, docentica 43,9 posto, izvanrednih profesorica 37,3 te redovitih 24,3 posto. Među članovima suradnicima HAZU-a 20 posto je žena, no među redovnim članovima ih je samo 8 posto. Među emeritusima Sveučilišta u Zagrebu tek je 10 posto žena, a sličan je postotak i na ostalim hrvatskim sveučilištima.

2002. godine poduzetništvu žena

me čine najskuplju robu. Nedostupnost informacija dovodi do plodnog tla za korupciju, ali i za zlorabu zakona, osobito u obliku njihove neprimjene ili čestih izmjena. Našoj se udruzi često obraćaju potencijalne poduzetnice ne znajući kamo drugamo se obratiti da bi prikupile informacije. Pri tome treba imati na umu da postoji cijeli niz državnih i paradržavnih institucija i ustanova koje su ustrojene s prvenstvenim ciljem da pružaju informacije poduzetnicima i potencijalnim poduzetnicima. Radi toga je započinjanje vlastitog poslovnog pothvata osobito rizično ako nisu prikupljene sve raspoložive informacije i ako se posluje u sferi mogućih zakonskih izmjena, koje dovode do pravne nesigurnosti, pa time i gospodarske nesigurnosti, a takva je nesigurnost često pogubna za male poslovne pothvate dok su na početku», tumači Vranković Zoričić.

Iako se hrvatsko društvo često doživljava kao patrijarhalno i zaostalo, u njemu je duboko prisutna jednakost žene u obrazovnom sustavu kao pozitivan relikv socijalističkih vremena.

Jednakost u pristupu obrazovanju donosi i vrlo visoke pozicije s kojih žene počinju graditi poslovne karijere. Taj odnos nije prisutan u većini zemalja zapadnog kapitalizma. Žene koje su uspješno počele karijere nakon obrazovanja, počinju obiteljski život u fazi kada se mogu bolje organizirati i financijski pokriti nužnu pomoć u kući. Tada često i partner i obitelj prihvaćaju i

potiču razvoj njihovih karijera jer je zadovoljna žena i višestruko korisna. Uspješne poslovne žene često imaju uspješan obiteljski život jer im je za ispunjenje osobnosti uglavnom potrebna obitelj.

Pojava poduzetnica u proteklih dvadesetak godina u razvijanom svijetu usko je povezana s demokratizacijom društva, točnije s izjednačavanjem muških i ženskih prava, prije svega prava na izobrazbu. Statistike pokazuju da žene u Europi pokreću svaki četvrti novi posao.

»Hrvatske poduzetnice većinom su izrasle iz vlastitih poslovnih pothvata, što je odraz povijesnih okolnosti. Zemlje zapadnog kapitalizma imaju dugu povijest stvaranja i upravljanja kapitalom, što nužno dovodi i do žena na pozicijama na koje su došle nasljeđem«, kaže Vranković Zoričić. No, smatra da je osnovno pitanje u tome je li žena u Hrvatskoj ili drugdje sposobna održati i dalje razvijati poduzetnički pothvat kojem je na čelu. U odgovoru na to pitanje nema razlika između hrvatskih poduzetnica i poduzetnica zapadnog kapitalizma. Tržište i dioničari nemilosrdni su suci i zahtijevaju smjene onih koji nisu sposobni, bez obzira na spol i nasljeđe.

Vjesnikova sugovornica kaže da su državne potpore poduzetništvu u Hrvatskoj preslabe, a to je osobito izraženo kad je o ženskom poduzetništvu riječ. Smatra da bi osim povećanja financijske potpore, nužna bila i reorganizacija sustava.

HRVATSKE AMBASADORICE PODUZETNIŠTVA U BRUXELLESU

Širenje duha hrvatskog poduzetništva u Europi

Alen LEGOVIĆ, Bruxelles

Europska je komisija u suradnji s belgijskim predsjedništvom EU-a u Bruxellesu organizirala lansiranje projekta na europskoj razini, gdje su, među ostalim, i hrvatske ambasadorice poduzetništva kao uzvanice sudjelovale s ostalim poslanicama iz Mreže drugih europskih zemalja. Cilj je ohrabriti mlade žene da se okuse u poduzetništvu, razmjena iskustva i povezivanje europskih poduzetnica.

»Europska je komisija objavila natječaj u sklopu programa CiP, program za inovacije i konkurentnost, i nakon priprema Hrvatska se najavila za natječaj«, objašnjava Vesna Torbarina iz Hrvatske gospodarske komore koja je koordinirala nastup hrvatskih poduzetnica u Bruxellesu. One su iskoristile boravak za izmjenu iskustva u gradnji svojih karijera, kao i iskustva u nošenju titule ambasadorice.

»Uloga ambasadorice poduzetništva je da prenosi vlastito iskustvo i znanje ženama u Hrvatskoj, ženama i djevojkama koje završavaju fakultete i namjeravaju započeti svoj biznis ili još ne znaju što napraviti u životu, onima bez posla ili ženama treće dobi koje možda još imaju izgleda da osnuju vlastitu tvrtku. Njima će se prenositi iskustva i poticati ih na samozapošljavanje«, kaže Torbarina.

Hrvatska gospodarska komora i njen ured u Bruxellesu, koji vodi Dragica Martinović, zajedno sa svojim projektnim partnerima odnedavno je postala nova članica prestižnog društva - Mreže za promicanje ženskog poduzetništva potpisavši ugovor s Europskom ko-

Cilj je projekta uspostaviti mrežu ambasadorica u Hrvatskoj koje će poticati žene da započnu poduzetničku djelatnost i osnuju vlastite tvrtke, kao i podizanje svijesti o poduzetništvu žena

misijom o provođenju projekta pod nazivom »Europska mreža žena ambasadorica poduzetništva«. Prijavljen je natječaj u sklopu CIP programa Europske komisije za konkurentnost i inovacije, a voditelj je projekta Hrvatska gospodarska komora. Partneri su Tehnološko-razvojni centar u Osijeku TERA, Tehnološki park Varaždin - TPV i Visoka škola za ekonomiju poduzetništvo i upravljanje »Nikola Šubić Zrinski« iz Zagreba.

Cilj je projekta uspostaviti mrežu ambasadorica u Hrvatskoj koje će poticati žene da započnu poduzetničku djelatnost i osnuju vlastite tvrtke, kao i podizanje svijesti o poduzetništvu žena. Mreža će pomoći u jačanju sposobnosti žena u stvaranju vizije, te jačanju samopouzdanja u postavljanju i kreiranju uspješnog poslovanja.

U sklopu projekta odabrano je 10 poduzetnica iz cijele Hrvatske (po dvije iz pet hrvatskih regija). Ambasadorice su izabrane na nacionalnoj razini između uspješnih i poznatih poduzetnica. Njihova zadaća bit će, među ostalim, sudjelovanje u dva inspiracijska seminara u svojoj regiji. Neki od kriterija po kojima su birane ambasadorice su da imaju registriranu vlastitu tvrtku u Hrvatskoj, najmanje tri godine kontinuiranog rada, da su uspješne u poslovanju, te da znaju engleski jezik.

Veleposlanice poduzetništva

Zita Bračko Matulić iz Varaždina, magistar ekonomskih znanosti, prije 20 godina osnovala poduzeće »Zit«. Počela je na informatičkom tržištu koje je u Hrvatskoj bilo nerazvijeno. »Uхватила sam se u koštac s jednom granom koja nije baš tipično ženska i zato me danas više vesele uspjesi. Poduzeće imam sa suprugom, radimo zajedno, pratimo sve nove tehnologije. Stalno se usavršavamo i imamo 10 do 12 zaposlenih. Recimo da smo za hrvatske uvjete jedna uspješna informatička tvrtka«. Bračko-Matulić se prijavila na mjesto ambasadorice, jer je izazov kako mladim ženama, kojih je jako malo u informatičkoj brnaši, olakšati iskustvom i savjetom da se odvaži i krenu u taj posao gdje vlada jaka muška konkurencija.

Edita Štefanić, sveučilišni je profesor na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku. Dolazi iz sfere akademskog poduzetništva, osnovala je prije deset godina poduzeće sa željom da projekte koje je radila za Ministarstvo poljoprivrede i znanosti na neki način približi svima, da to znanje ne završi u ladicama nakon završetka projekta, nego da ono dobi je poslije i praktično značenje. Rezultat 10 godina poduzetništva su tri nagrade za inovatorstvo u Pittsburgu, Nürnbergu i Londonu. Štefanić je izdvojila proizvodnju dalmatinskog buhača, koji je financiralo Ministarstvo poljoprivrede. Za to je dobila dvije srebrne medalje za inovacije vezane uz proizvode koji bi se mogli koristiti kao botanički insekticid buhača u komercijalnim vodama.

Sanja Opačak s tvrtkom Paprenjak, smatra da danas nije teško biti poduzetnica u Hrvatskoj, ako se ima dobar projekt koji je dobro isplaniran i financijska vizija u kojem bi smjeru projekt trebao ići i s kojim kapitalom. Kad je počela s poslom prije 12 godina, bilo je teško, jer još nije postojao sustav i nije bilo edukacije. Ako se spoje te dvije komponente, sustav koji funkcionira u poduzetničkom duhu i obrazovanje, koje je moguće imati i steći, tada to osigurava rezultate i uspjeh u poduzetništvu. Valja zanemariti priču o poduzetniku kao osobnosti, priču o rođenom poduzetniku, to su priče za djecu, za neka početnička društva. Na tu priču se ne treba osloniti, ističe Opačak. Doduše, poduzetnikom se rađa, to je ona iskonska energija

koju u sebi imate kako biste izdržali situacije i optimizam za probuditi nevolje, smatra Opačak.

Marko Curavić, Europska komisija o poruci konferencije u Bruxellesu: »Poruka glasi da su žene premalo uključene u poduzetništvo, a poduzetništvo nudi mogućnosti koje su atraktivne i realne. Zbog toga bi svaka žena, kad gleda svoju budućnost na poslu, trebala uključiti razmišljanja o karijeri, a mi u Europskoj komisiji korištenjem iskusnih poduzetnica kao poslanica za žensko poduzetništvo želimo upravo potaknuti takvo razmišljanje i pokazati konkretnim slučajevima da je uspjeh moguć i realan.

Irena Kaštela s Korčule, bavi se izradom nakita i dizajnom. »Ja sam već treća generacija, posao je započeo moj djed prije više od 60 godina, nastavio otac, a danas se time bavim ja i moja dva brata. Imam dvoje djece i nadam se da će oni nastaviti posao, premda je djedova želja bila da taj posao preuzmu djevojke i žene«.

Prije nepunih mjesec dana Irena Kaštela bila je na kongresu u Prištini i zastupala Hrvatsku. »Moj je interes podijeliti priču i iskustvo s drugim ženama poduzetnicama. Krenulo je jako dobro, teme su izvanredne, a žene fenomenalne«, kaže Kaštela koja smatra da često novac uopće nije bitan.

Za **Karin Uphoff** iz Njemačke najveći su izazovi za poduzetnicu istodobno biti i uspješna poduzetnica, ali i majka šestero djece, koja se voli baviti sportom. Pritom je bitno uskladiti svaki od spomenutih važnih dijelova u životu. Kao poduzetnica, primjerice u Njemačkoj, suočena je s velikim preprekama. No za Uphoff postoje i rješenja. »Svako me bih preporučila da razmotri mogućnost poduzetništva. Mogu svima preporučiti da se povežu s onima koji se žele baviti poduzetništvom, ali i tražiti savjete i pomoć od uspješnih poduzetnica koje mogu olakšati prve korake u poslu.

Pouzetnici **Krishni De** iz Irske glavni je cilj ohrabriti poduzetnice u njihovu poslu, bilo da je riječ o ženama koje kod kuće čuvaju i odgajaju djecu ili ženama na vodećim pozicijama velikih korporacija. Neovisno o starosnoj dobi, žene treba ohrabriti kako bi mogle reći da žele nešto novo u životu i da ne žele cijeli radni vijek provesti u istoj tvrtki.